

บทบาทของสื่อพื้นบ้านใน “รายการจำอวดหน้าจอ” กับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

The Role of the Folk Media “Cham Uat Na Cho” Programs and Thai Cultural Promotion by Mahidol University Students

อรพรรณ ลิ้มตัว* ศุภนิต อารีหทัยรัตน์** ศศิพรรณ บิลมานิชญ์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับรายการ เพื่อศึกษาการรับรู้และพึงพอใจ การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน และเพื่อศึกษาบทบาทรายการจำอวดหน้าจอในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ระดับปริญญาตรี จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย การทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากรสองกลุ่ม (t test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ค่าไคสแควร์ (chi-square) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ (Pearson’s product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในกลุ่มคณะทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 และมีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นส่วนใหญ่

พฤติกรรมการเปิดรับรายการจำอวดหน้าจอ พบว่า ส่วนใหญ่เปิดรับชมรายการจำอวดหน้าจอผ่านทางโทรทัศน์ ช่อง 1 เวิร์คพ้อยท์ ตามเวลาออกอากาศ (อาทิตย์) ความถี่ในการเปิดรับชมรายการส่วนใหญ่ไม่ได้ชมทุกเดือนนาน ๆ ดูทีและไม่ค่อยรับชมรายการย้อนหลัง ช่วงที่กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบมากที่สุดคือ ช่วงฉายเดอะซีรีส์ ส่วนลักษณะการเปิดรับชมรายการจะรับชมเฉพาะบางช่วงที่สนใจ มีการเปิดรับชมรายการเพื่อความบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ และเปิดรับชมรายการจำอวดหน้าจอพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว

การรับรู้และความพึงพอใจต่อเนื้อหาจากรายการจำอวดหน้าจอในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีรับรู้และพึงพอใจต่อการนำเสนอสื่อพื้นบ้านในรายการที่มีความสนุก มากที่สุด รองลงมาคือรับรู้และพึงพอใจต่อการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นคนไทยในด้านรักความสนุกสนาน และรับรู้และพึงพอใจต่อเนื้อหาของรายการที่ส่งเสริมวัฒนธรรมด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย ตามลำดับ ส่วนการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาความรู้ที่ได้รับจากรายการจำอวดหน้าจอในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้าน อยู่ในระดับมาก การทำให้เกิดความตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย มากที่สุด รองลงมา คือ ทำให้เกิดความสนใจวัฒนธรรมไทยมากขึ้น และสามารถใช้คลายเหงา ตามลำดับ

ทั้งนี้ การรับรู้และใช้ประโยชน์จากเนื้อหาจากรายการจำอวดหน้าจอแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้บทบาทหน้าที่ของรายการจำอวดหน้าจอทั้งในฐานะสื่อมวลชน และฐานะสื่อพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: สื่อพื้นบ้าน / สื่อมวลชน / รายการโทรทัศน์ / วัฒนธรรมไทย

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Abstract

In this thesis, the researcher studies (1) the exposure behaviors to the Cham Uat Na Cho television program of selected Mahidol University students. The researcher also examines (2) the perceptions of these students in respect to the folk media program contents. Moreover, the researcher considers (3) how the students utilized the contents of the program. Furthermore, finally, the researcher investigates (4) the role of the program in promoting Thai culture for the students.

The sample population consisted of 400 undergraduates enrolled at Mahidol University. Using techniques of descriptive statistics, the researcher analyzed the data collected in terms of frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. In the testing of hypotheses, the researcher employed a t test technique and the one-way analysis of variance (ANOVA) technique, as well as the chi-square (X²) and Pearson's product moment correlation coefficient (PPMCC) methods. Findings are as follows:

The sample population consisted of more females than males. The highest proportion studied in the science and technology faculties. They were studying in the second year of their programs with the highest proportion having domicile in Bangkok Metropolis and its environs.

In regard to program exposure behaviors, it was found that the highest proportion of the members of the sample population were exposed to the program through its presentation on Channel 1's "Workpoint" at the time the program had on-air presentations (Sundays). The frequency of viewing of the program was not monthly, but rather only occasionally and never did they view previously televised

programs. The most favored segment of the program was the "Choi Series." Insofar as concerns viewing characteristics, they only viewed programs that interested them. They viewed the program for purposes of entertainment with family members.

In regard to the promotion of Thai culture by means of folklore media, the perceptions and satisfaction of the members of the sample population were at a high level. Next in descending order were the perceptions and satisfaction with the presentation of Thai uniqueness through live presentations of amusements, as well as program contents promoting Thai culture, customs, and traditions. The utilization of contents and knowledge obtained from the program in the aspect of Thai culture promotion through folk media was evinced at a high level. This enabled the members of the sample population at the highest level to become aware of the need to conserve Thai culture. Next in descending order were the stimulation of greater interest in Thai culture and relieving feelings of loneliness.

Concerning the perceptions and utilization of the contents of this program, this study showed that the members of the sample population could strongly perceive the role of the program as both a folk media and a mass media.

Keywords: Folk Media / Mass Media / Television Program / Thai Culture

บทนำ

สื่อพื้นบ้าน เป็นทุนทางวัฒนธรรมของสังคมประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อความเป็นไปของผู้คนในชุมชนและสังคม เป็นเครื่องมือในการสื่อสารประเภทหนึ่งที่ใช้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ สู่ชุมชน มีศักยภาพในการสื่อสารกับผู้คนในชุมชน โดยเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นสืบต่อ

กันมา สื่อพื้นบ้านก่อกำเนิดมาจากความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมนั้น เป็นสื่อที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนานมีเอกลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง และที่สำคัญก่อกำเนิดก่อนการมีสื่อมวลชน

ในอดีตสื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมจากสังคมไทยอย่างสูง แต่เมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทำให้สื่อพื้นบ้านค่อย ๆ ถูกลดความสำคัญลงไป แม้ว่าในช่วงแรกของการเข้ามาของเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่จะมีการนำศิลปะเพลงพื้นบ้านมาบันทึกลงแผ่นเสียง วิทยุ หรือนำมาออกอากาศผ่านโทรทัศน์ เป็นต้น แต่สุดท้ายสื่อพื้นบ้านก็ไม่สามารถทัดทานความแรงของสื่อกระแสหลักได้ จากสถานการณ์ที่เกิดกับสื่อพื้นบ้านจึงมีความสำคัญยิ่งที่ทุกคนจะต้องหันมาช่วยกันส่งเสริม ทำนุบำรุงรักษาไว้เพื่อศิลปวัฒนธรรมไทยอันดีงาม แต่ด้วยสถาบันสื่อมวลชนเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลกับประชาชนอย่างสูง และมีเครื่องมือที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และเป็นจำนวนมาก จึงควรทำหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชนที่ดีแก่สังคม

ในยุคแรกที่สื่อมวลชนเข้ามาในประเทศไทย สื่อพื้นบ้านมีการปรับตัวด้วยการขยายพื้นที่การแสดงจากลานบ้าน ลานวัด หรือลานแสดงต่าง ๆ ไปสู่สตูดิโอเพื่อถ่ายทอดสดหรือบันทึกภาพออกสู่สายตาประชาชนผ่านโทรทัศน์ เช่น ลำตัด ลิเก เพลงฉ่อย โนราห์ เป็นต้น แต่สุดท้ายสื่อพื้นบ้านจำยอมต้องถอยจากพื้นที่ต่าง ๆ ของสื่อมวลชน เนื่องจากรูปแบบของสื่อพื้นบ้านในรายการโทรทัศน์ไม่สามารถดึงดูดทั้งผู้ชมและผู้สนับสนุนรายการได้ เพราะไม่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงให้เข้ากับธรรมชาติของโทรทัศน์และธรรมชาติของกลุ่มผู้ชมรายการในยุคปัจจุบัน

เมื่อสถานการณ์สื่อพื้นบ้านเริ่มเข้าสู่ขั้นวิกฤตหน่วยงานภาครัฐจึงเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมสื่อพื้นบ้านเพื่อให้ดำรงอยู่คู่สังคมไทย กลุ่มเป้าหมายหลักของการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยคือกลุ่มเยาวชน เนื่องจากเยาวชนคือผู้สร้างสรรค์สังคมในอนาคตของชาติและเป็นกำลังหลักที่สำคัญในการพัฒนาสังคมของเราให้เจริญก้าวหน้าไปโดยที่ไม่มีลิมเहांที่สำคัญอย่างวัฒนธรรมไทยทั้งหลาย เยาวชนเป็นวัยที่เปิดรับสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายโดยเฉพาะการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ที่มีความ

ใกล้ชิดกับเยาวชนในสังคม เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ยังคงเป็นสื่อที่สามารถแพร่กระจายได้ทั่วถึงกว่าสื่ออื่น ๆ

รายการจำอวดหน้าจอเป็นอีกหนึ่งรายการที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยโดยนำสื่อพื้นบ้านประเภทเพลงพื้นบ้านมาเป็นต้นแบบในการนำเสนอรายการ แต่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและมีการประยุกต์เนื้อหาต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันที่มีกลุ่มผู้รับสารที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อพื้นบ้านใน “รายการจำอวดหน้าจอ” กับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับรายการจำอวดหน้าจอของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
2. เพื่อศึกษาการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอผ่านสื่อพื้นบ้านของรายการจำอวดหน้าจอของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
3. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในรายการจำอวดหน้าจอของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
4. เพื่อศึกษาบทบาทรายการจำอวดหน้าจอในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรแตกต่างกันทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอที่แตกต่างกัน
2. การเปิดรับที่แตกต่างกันทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอที่แตกต่างกัน
3. การรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอมีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอ

นิยามศัพท์

- บทบาทรายการ หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ของสื่อมวลชน เช่น การให้ความรู้ การให้ความบันเทิง ให้ความคิดเห็น เป็นต้น
- การเปิดรับสื่อ หมายถึง พฤติกรรมการรับชมรายการจำอวดหน้าจอของผู้รับสาร ด้วยวิธีการดู และการฟังผ่านเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ โทรศัพท์ สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

- การส่งเสริม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดการพัฒนาความรู้ และทัศนคติที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย
- วัฒนธรรมไทย หมายถึง วิถีชีวิตของคนไทยในสังคมไทย ที่มีแบบแผนการประเพณีที่ดั้งเดิมและแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสมาชิกในสังคมไทยสามารถรับรู้ เข้าใจ ยอมรับและใช้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันในสังคมไทย เช่น ภาษาและวัฒนธรรม มารยาท การแต่งกาย ประเพณีและพิธีทางศาสนา ศิลปกรรม การแสดงและการละเล่นต่าง ๆ
- สื่อพื้นบ้าน หมายถึง การแสดงที่มีการร้อง รำ ทำเพลง ซึ่งปรากฏในรายการจำลองหน้าจอบนจอ โดยเกิดจากการสร้างสรรค์มาจากวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ทัศนคติ ความเชื่อของคนในสังคม และผ่านการคัดกรอง เลือกสรรเนื้อหาในการนำเสนอจากทีมงานของรายการ
- นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหิดล
- การรับรู้ หมายถึง ความเข้าใจ/ตีความหมายเนื้อหาที่ถูกนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านรายการจำลองหน้าจอบนจอ
- การใช้ประโยชน์ หมายถึง การนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเปิดรับไปใช้ประโยชน์ด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหิดล ในปีการศึกษา 2558 จำนวน 20,138 คน (แหล่งข้อมูล กองบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล)
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลระดับปริญญาตรี ที่เคยเปิดรับชมรายการจำลองหน้าจอบนจอ จำนวน 400 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (independent variable) คือ ลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการเปิดรับ การรับรู้เนื้อหารายการ การใช้ประโยชน์จากเนื้อหารายการ

ตัวแปรตาม (dependent variable) คือ บทบาทรายการจำลองหน้าจอบนจอต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมในนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบการเปิดรับ การรับรู้ การใช้ประโยชน์จากการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านในรายการจำลองหน้าจอบนจอ เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบเนื้อหารายการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
3. เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการจัดทำรายการหรือเป็นแนวทางในการจัดทำรายการในแง่ของการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยศึกษาเกี่ยวกับการลักษณะทางประชากรศาสตร์ เปิดรับ การรับรู้ และการใช้ประโยชน์ในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านของรายการจำลองหน้าจอบนจอ ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2559 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2560 โดยกระจายการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามห้องเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่ศาลายา พญาไท บางกอกน้อย และกาญจนบุรี เมื่อครบ 400 ชุด จึงนำมาตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้มาลงรหัสบันทึกข้อมูล และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยลักษณะประชากรที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของสื่อพื้นบ้านใน “รายการจำลองหน้าจอบนจอ” กับการใช้ประโยชน์วัฒนธรรมไทยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในคณะกลุ่มวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นปีที่ 2 และมีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นส่วนใหญ่

พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการจำลองหน้าจอบนจอของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ส่วนใหญ่เปิดรับชมรายการจำลองหน้าจอบนจอผ่านทางโทรทัศน์ช่อง 1 เวิร์คพอยท์ตามเวลาออกอากาศ (อาทิตย์) รองลงมาชมย้อนหลังผ่าน

สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ยูทูบ เฟซบุ๊ก เป็นต้น ความถี่ในการเปิดรับชมรายการจำอวดหน้าจอส่วส่วนใหญ่ไม่ได้ชมทุกเดือนนาน ๆ ดูที่ รองลงมารับชม 2 ตอน/เดือน

พฤติกรรมการชมรายการย้อนหลังของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยชมย้อนหลัง รองลงมารับชมย้อนหลังเฉพาะตอนที่สนใจ ช่วงในรายการที่เป็นที่ชื่นชอบมากที่สุดคือช่วงฉายเดอะซีรีส์ รองลงมาคือ ช่วงฉายหน้าจอส่ว ส่วนใหญ่ลักษณะการเปิดรับชมรายการจะเปิดชมเฉพาะบางช่วงที่สนใจ รองลงมาเปิดชมตลอดรายการ ส่วนเหตุผลที่ทำให้เปิดรับชมรายการจำอวดหน้าจอส่วส่วนใหญ่เพื่อความบันเทิง รองลงมาเพื่อผ่อนคลายจากความเครียด และส่วนใหญ่มีการเปิดรับชมรายการจำอวดหน้าจอส่วพร้อมกับสมาชิกในครอบครัว รองลงมารับชมคนเดียว การรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกี่ยวข้องกับสื่อพื้นบ้านของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาความรู้ที่ได้รับจากรายการจำอวดหน้าจอส่วในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกี่ยวข้องกับสื่อพื้นบ้านของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดยอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ลักษณะทางประชากรแตกต่างกันทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วแตกต่างกัน พบว่า ลักษณะทางประชากรจำแนกตามเพศ และชั้นปีที่ศึกษาที่แตกต่างกันทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วที่แตกต่างกัน ส่วนลักษณะทางประชากร ตามกลุ่มคณะที่กำลังศึกษา และภูมิลำเนาที่แตกต่างกันไม่ทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า การเปิดรับชมรายการจำอวดหน้าจอส่วแตกต่างกันทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วแตกต่างกัน พบว่า ช่วงรายการที่ชื่นชอบ และลักษณะการเปิดรับชมรายการจำอวดหน้าจอส่วที่ศึกษาที่แตกต่างกันทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วที่แตกต่างกัน ส่วนช่องทางในการเปิดรับชม ความถี่ในการเปิดรับชม และลักษณะการรับชมรายการซ้ำ ที่ต่างกันไม่ทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า การรับรู้ในเนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วกับการใช้ประโยชน์เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วของนักศึกษามหาวิทยาลัย

มหิดลมีความสัมพันธ์กัน ยิ่งกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ต่อเนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วมากเท่าใด ก็จะมีการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาของรายการมากขึ้นเท่านั้น

อภิปรายผล

ลักษณะทางประชากรต่อการรับรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของรายการจำอวดหน้าจอส่ว พบว่า เพศ และชั้นปีที่ศึกษาที่แตกต่างกันทำให้เกิดการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่วที่แตกต่างกัน เนื่องจากเพศหญิงและเพศชายมีลักษณะความสนใจหรือมีความชื่นชอบที่ต่างกันออกไปจึงทำให้เกิดการรับรู้ที่ไม่เหมือนกัน เช่นเดียวกับระดับชั้นปีที่ศึกษาก็มีผลต่อการรับรู้เนื้อหาของรายการที่ไม่เหมือนกันเช่น ดังที่ สมควร กวียะ (2540, น. 114-119) กล่าวว่า มนุษย์มีความสามารถในการรับรู้ที่ไม่เท่ากัน ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายในของแต่ละบุคคล สิ่งเร้าภายในตัวบุคคลทำให้ตัดสินใจหรือมีพฤติกรรมต่างกัน ได้แก่ ระดับสติปัญญา เพศ วัย บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลรวมถึงความสนใจหรือความตั้งใจที่จะรับรู้ ซึ่งอาจเกิดจากความต้องการและความพร้อมที่จะรับรู้

การศึกษาอยู่ในกลุ่มคณะ และภูมิลำเนาที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อการรับรู้เนื้อหารายการจำอวดหน้าจอส่ว การศึกษาอยู่ในกลุ่มคณะทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี กับกลุ่มคณะทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มีการรับรู้เนื้อหาของรายการของนักศึกษาที่เหมือนกัน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีระดับอายุที่อยู่ในวัยเดียวกันจึงทำให้การรับรู้เนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยที่เป็นความรู้พื้นฐานของประชาชนคนไทยจึงไม่ต่างกัน สิ่งน่าสังเกตอย่างหนึ่งคือกลุ่มนักศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีความสนใจในเนื้อหาของรายการที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเช่นเดียวกับนักศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์

ช่วงฉายเดอะซีรีส์ เป็นช่วงที่นำเสนอด้วยเพลงฉ่อย เพลงเรือ หรือเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ โดยนำเรื่องที่คุ้นเคยต่อการรับรู้มานำเสนอ เช่น เรื่องวรรณคดีพื้นบ้านไทย วรรณคดีพื้นบ้านโลก อีสป ซีรีส์ต่าง ๆ ที่โด่งดัง เป็นต้น มาสร้างสรรค์ใหม่ด้วยสื่อเพลงพื้นบ้านโดยให้พิธีกรทั้ง 3 ท่านมาสวมบทบาทตัวละครต่าง ๆ ในเรื่องราวที่นำขึ้นมาเสนอแก่ผู้ชมรายการ ซึ่งเกิดจากการพัฒนาเสริมแต่งวัฒนธรรมดั้งเดิมเพื่อให้เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น ซึ่งเป็น

ดังแนวความคิดของสมาพันธ์วัฒนธรรมพื้นบ้านโลก CI-OFF (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม, 2551, น. 98) อธิบายไว้ว่า เป็นวัฒนธรรมที่มีแบบดั้งเดิมเป็นตัวตั้งแล้ว นำตัวใหม่เข้ามาเป็นแบบเสริมแต่ง วัฒนธรรมดำรงอยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีการปรับไปตามกระแสของสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมดั้งเดิมคงไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้ในทุกเรื่อง ถ้าไม่สามารถต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงได้ก็ต้องสลายหายไปตามกาลเวลา

กลุ่มตัวอย่างมีเหตุผลที่เลือกเปิดรับเพื่อความบันเทิง และเพื่อผ่อนคลายความเครียดเป็นสองอันดับแรก แสดงให้เห็นว่าการเปิดรับรายการจำอวดจอกที่เป็นรายการโทรทัศน์ ประเภทปิกนิก ของกลุ่มผู้รับสารเน้นรับชมเพื่อสร้างความบันเทิงให้แก่ตนเอง และการดำเนินรายการของรายการจำอวดหน้าจอยังคงตอบสนองการทำหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน ดังคำกล่าวของนักวิชาการสำนักแฟรงก์เฟิร์ตที่ กาญจนนา แก้วเทพ (2548, น. 12) ได้ประมวลความหลากหลายของสื่อพื้นบ้านไว้ทั้งหมด 10 ข้อ ได้แก่ 1) การแสดงเอกลักษณ์ 2) ให้ข่าวสาร 3) ให้การศึกษา 4) อบรมจริยธรรม 5) ให้ความบันเทิง 6) ปลดปล่อยแรงผลักดันทางเพศ 7) พัฒนาภูมิปัญญา 8) ส่งเสริมความสามัคคี 9) รักษาพยาบาลกายและใจ และ 10) รู้จักวิพากษ์/วิจารณ์

จากผลการศึกษาการรับรู้เนื้อหาจากรายการจำอวดหน้าจอในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกี่ยวสื่อพื้นบ้านของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถรับรู้เนื้อหาในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยที่รายการจำอวดหน้าจอได้นำเสนอมาสู่ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของรายการนั้นคือกลุ่มเยาวชน ซึ่งสามารถรับรู้ได้ทั้งการทำหน้าที่ของพิธีกรที่เป็นหัวใจหลักของการผลิตรายการโทรทัศน์ เพราะพิธีกรเป็นบุคคลหลักในการดำเนินเนื้อหาของรายการให้เป็นไปบรรลุตามแผนที่วางเอาไว้

การนำเสนอรายการจำอวดหน้าจอผ่านสื่อพื้นบ้านไม่ได้สร้างข้อจำกัดหรือเป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนรุ่นใหม่แต่อย่างใด เนื่องจากรายการจำอวดหน้าจอมีการออกแบบเนื้อหาการนำเสนอให้เข้าใจง่าย ชัดเจน และน่าสนใจ อีกทั้งยังสร้างสรรค์ให้เกิดความทันสมัย เนื้อหาไม่ซ้ำซากจำเจกับสิ่งที่เคยมีมาก่อน และที่สำคัญยังคงไว้ซึ่งความสนุกสนานที่เป็นเอกลักษณ์ของสื่อพื้นบ้าน ดังที่ กาญจนนา แก้วเทพ (2548,

น. 11) ได้กล่าวถึงข้อเด่นของสื่อพื้นบ้านว่าเป็นสื่อที่ใกล้ชิดประชาชน ง่ายต่อการเข้าถึง เข้าใจง่าย สามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้เต็มที่/สร้างสรรค์ อีกทั้งยังดัดแปลงเนื้อหาให้เข้ากับแต่ละท้องถิ่นได้ ทำให้การใช้ภาษาถิ่น/มีชีวิตชีวา/งดงาม/โดนใจ และปรับเนื้อหาให้เข้ากับยุคสมัยได้ เป็นต้น รายการสามารถดึงเอาข้อเด่นเหล่านี้มาเสนอให้เป็นอีกหนึ่งจุดเด่นของรายการจำอวดหน้าจอ

การรับรู้ต่อการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นคนไทยของรายการจำอวดหน้าจอในเรื่องรักความสนุกสนานนั้น แสดงให้เห็นว่าผู้รับสารของรายการจำอวดหน้าจอสามารถรับรู้ได้ถึงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของคนไทยที่โดดเด่นในรายการผ่านบุคลิกภาพของพิธีกร ผู้ร่วมรายการและแขกรับเชิญได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องดังที่ วรวิฑูร สุวรรณฤทธิ์ และคณะ (2549, น. 53) ได้กล่าวถึง ลักษณะนิสัยที่เห็นได้ชัดเจนในคนส่วนใหญ่ของประเทศไทย โดยนิสัยที่ปรากฏชัดเจนในคนไทยหนึ่งคนนั้นก็คือ การย้ายหาความสุขจากชีวิต คนไทยมักมองชีวิตในแง่สวยงาม ความกลมกลืนและพยายามหาความสุขจากโลก ซึ่งตรงกันข้ามกับชาวตะวันตกที่มักมองชีวิตในแง่ของความขัดแย้งระหว่างอำนาจฝ่ายต่ำในร่างกายนุหุสย์และอำนาจฝ่ายสูง คนไทยดูเป็นคนไม่ทุกข์ร้อนและทำสิ่งใดมักคำนึงถึงความสนุกสนานด้วยเสมอ แม้ในงานอวมงคลยังมีการแสดงมหรสพ

การรับรู้ต่อเนื้อหาจากรายการที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย(ด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย) แสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วกลุ่มวัยรุ่นน่าจะไม่ได้ละเลยต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย พวกเขาสามารถเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีว่ามีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมากแค่ไหน เพียงแต่ว่าคนรุ่นใหม่มีพื้นที่ที่จะสามารถเข้าถึงเนื้อหาที่ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยน้อยกว่าในอดีต การนำเสนอของรายการจำอวดหน้าจอเป็นการช่วยทำหน้าที่สืบทอด/ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่ในสังคมไทย ถึงแม้ว่าหน้าที่การสืบทอด/ส่งเสริมจะไม่ใช่หน้าที่ของรายการจำอวดหน้าจอในฐานะสื่อมวลชนเพียงสถาบันเดียวก็ตาม แต่สื่อมวลชนเป็นสื่อที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถเข้าถึงประชาชนได้เร็วและเป็นจำนวนมาก การทำหน้าที่นี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทยอันดีงามให้อยู่คู่กับสังคมไทยได้ยั่งยืนนาน

การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาความรู้ที่ได้รับจากรายการจำลองหน้าจอในด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล มีภาพรวมการใช้ประโยชน์ในระดับมาก บ่งบอกว่ารายการจำลองหน้าจอมีส่วนสำคัญในการช่วยสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยของเยาวชน และหันมาให้ความสนใจในวัฒนธรรมไทยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือช่วยให้คลายเหงาได้อีกด้วย สอดคล้องตามแนวการใช้ประโยชน์จากสื่อ ซึ่งเกิดจากเปิดรับ การทำความเข้าใจ (decode) และตีความ (interpret) เนื้อหาของสารที่ได้รับจนเกิดเป็นความพึงพอใจและนำมาสู่การใช้ประโยชน์จากสื่อตนเอง ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาไว้ Lull (1982) (อ้างอิงใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550, น. 526) เช่น ใช้ในการจัดวางโครงสร้างในชีวิตประจำวัน ใช้ให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ใช้เพื่อเพิ่มการติดต่อ หรือเพื่อหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ ใช้เรียนรู้ประเด็นทางสังคม ใช้เพิ่มสมรรถนะในการควบคุมสถานการณ์ และตามที่ McQuail และคณะ (1972) กล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากสื่อช่วยทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สร้างอัตลักษณ์ ตรวจสอบตราสังคม เป็นต้น (Richard West and Lynn H. Turner, 2010, p. 395)

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าผู้ชมรายการจำลองหน้าจอสามารถรับรู้ได้ถึงบทบาทหน้าที่ของรายการในฐานะสื่อมวลชนและสื่อพื้นบ้านไปพร้อมๆ กัน รายการจำลองหน้าจอยังสามารถรักษาการทำหน้าที่ในการช่วยยกระดับประคองสังคม ดังที่ Berger ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของสื่อมวลชนเอาไว้ ทั้งการช่วยสอดส่องตรวจสอบความเป็นไปในสังคม ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้แก่บุคคล การสร้างความบันเทิง/การละเล่น สร้างความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น (ณรงค์ สมพงษ์, 2543, น. 34-37)

นอกจากนี้ยังสามารถสร้างการรับรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์ควบคู่ไปด้วย ทั้งการให้ข่าวสาร อบรมบ่มเพาะ ความบันเทิง ช่วยพัฒนาภูมิปัญญา ช่วยผ่อนคลายจากความเครียด รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ความเป็นไปในสังคมจากเนื้อหาในการนำเสนอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2548, น. 15) ดังเช่นที่ G. C. Chu. และ Al-Li Chu ได้นำเอาเรื่องทัศนคติมาประยุกต์

ใช้ในการวิเคราะห์การทำหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน ไว้ว่าสื่อมีหน้าที่ Cognitive Dimension คือ สื่อพื้นบ้านทำหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้รับสารว่าจะอะไรเป็นอะไร อะไรผิดอะไรถูก Affective Dimension คือ หน้าที่สร้างอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ และ Conative Dimension คือ ทำหน้าที่ชี้แนวทางในการปฏิบัติแก่ผู้คนในสังคม กล่าวได้ว่าบทบาทของสื่อมวลชนและสื่อพื้นบ้านในรายการจำลองหน้าจอเป็นความสัมพันธ์แบบหยิบยืมหรือส่งเสริมซึ่งกันและกัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2549, น. 450-452) ซึ่งเห็นได้ว่าระบบสื่อมวลชนได้หยิบยืมทั้งตัวบุคคล รูปแบบ เนื้อหากระแสความนึกคิดจากระบบสื่อพื้นบ้าน และระบบสื่อพื้นบ้านมา โดยสื่อมวลชนเปรียบเสมือนเป็นช่องทางในการช่วยส่งเสริมกัน ดังคำกล่าวที่ว่า “น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า” ที่สื่อมวลชนและสื่อพื้นบ้านต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

แม้รูปแบบของสื่อพื้นบ้านอาจไม่ทันสมัยเท่าสื่อมวลชน แต่รายการจำลองหน้าจอสามารถนำเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของสื่อพื้นบ้าน ทั้งการผลิตเนื้อหาให้เข้าใจง่าย มีความสร้างสรรค์ แสดงออกทางอารมณ์ได้เต็มที่ ใช้ภาษาถิ่นในการแสดง และเนื้อหาสามารถปรับให้เข้ากับยุคสมัยได้ง่าย เป็นต้น มาผสมผสานเข้ากับข้อเด่นของสื่อมวลชน เช่น เป็นสื่อที่เร็ว มีภาพ/แสง/สี/เสียง มีกระบวนการผลิตที่ละเอียดเป็นขั้นตอน และที่สำคัญคือสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ชมได้จำนวนมาก มาผสมผสานจนเกิดเป็นรูปแบบการนำเสนอที่มีทั้งเอกลักษณ์ความเป็นสื่อพื้นบ้านไทยที่มีความทันสมัย และสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารที่หลากหลายในยุคปัจจุบันได้ดี จนเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมไทยผ่านสื่อพื้นบ้านได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะสำหรับรายการ

1. ในการนำเสนอเนื้อหาที่นำมาจากรวบรวมต่าง ๆ ควรมีการแนะนำเหตุผลของรวบรวมบางเรื่อง ที่ขัดกับศีลธรรมประกอบ เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้ว่าที่ถูกที่ควรนั้นควรวางตัวอย่างไร
2. การทำหน้าที่ของพิธีกรของรายการนั้น ควรระมัดระวังเรื่องการแสดงออกที่บางครั้งอาจเกินขอบเขต จนดูเหมือนเหมาะสมกับกาลเทศะ
3. ในการผลิตรายการควรมีการจัดลำดับการนำเสนอที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ติดตามรายการจะได้ไม่พลาด

โอกาสในการรับชมช่วงที่ชื่นชอบ

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยเช่นเดียวกันนี้ ให้ครอบคลุมกลุ่มผู้รับชมครั้งถัดมาซึ่งอาจเป็นกลุ่มที่ต่างกันหรือผู้ที่มีหารายการในลักษณะที่ต่างกัน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). *สื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ สมพงษ์. (2543). *สื่อมวลชนเพื่องานส่งเสริม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรวิฑูรย์ สุวรรณฤทธิ และคณะ. (2549). *วิถีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมควร กวียะ. (2547). *การสื่อสารมวลชน: บทบาทหน้าที่ เสรีภาพ และความรับผิดชอบ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โกสินทร์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน (สพส.). (2548). *สื่อพื้นบ้านสื่อสารสุข*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *สื่อ: บทบาทและความสำคัญต่อการเผยแพร่งานวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น : สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

- West. R., & Turner. L. H. (2010). *Introducing Communication Theory* (4th ed). NY: The McGraw-Hill.
- Yamane. T. (1973). *Statistics: an introductory analysis* (3rd ed.). NY: Harper & Row.